

„SAPARD KISTÉRSÉGEK” (The SAPARD Small Regions)

FARKAS TIBOR

Bevezetés

Azt gondoljuk, hogy ma Magyarországon a vidékfejlesztés fontosságának hangsúlyozásán nem lepődik meg senki. A hazai vidékfejlesztés több mint tíz évre visszatekintő történetében a SAPARD¹ vidékfejlesztési program az első olyan, amelyet már az Európai Unió programozási szabályai szerint hajtanak végre. Jelen tanulmányban megkíséreljük bemutatni, hogy az Unió vidékfejlesztési politikájának változása hogyan befolyásolta a SAPARD programok kialakítását, maga a program milyen új kistérségi szerveződések hozott létre, és végül néhány jellemző adattal bemutatjuk az új „SAPARD kistérségeket”.

Az Európai Unió vidékfejlesztési politikájának változása

Az Európai Közösség tagállamai az 1957-es Római Szerződésben a Közös Agrárpolitika (CAP) mellett foglaltak állást. A közös politika alapvető célkitűzése az volt, hogy egy versenyképesebb, magasabb technikai színvonalon működő mezőgazdaság jöjjön létre, biztosítsa az agrárágazatban dolgozók megélhetését és a fogyasztók reális árakon való ellátását. Ellentétben egyes szerzők megállapításaival (Papócsi 1999) a közösségi agrárpolitika nem vált alapvető tényezőjévé a vidéki lakosság helyben való megtartásának, a vidék megőrzésének.

A Közös Agrárpolitika kritikáját a Buckwell-jelentés is megfogalmazza (Buckwell 1998). A jelentés szerint az Unió gazdasági növekedésének köszönhetően a családok jövedelmük egyre kisebb hányadát költik élelmiszerekre, az agrárszektor GDP-ből való közvetlen részesedése meglehetősen alacsony, és a munkaerőnek is csak egy kis részét foglalkoztatja. A farmerek egyre gyakrabban nem mezőgazdasági alaptevékenységből szerzik jövedelmüket, diverzifikálódás figyelhető meg körükben. Nehéz megmagyarázni továbbá, hogy az Unió miért költi költségvetésének felét a társadalom egy olyan csoportjára (a hozzávetőleg hét millió farmerre), amelynek van munkája és vagyona, miközben több mint 18 millió ember munka és vagyon nélkül marad.

Kontinensünk vidéki területein tapasztalható jelenségekről más dokumentumok is beszámolnak. Az ECOVAST², az Európai Falvak és Kisvárosok Tanácsa 1994-ben jelentette meg a „Stratégia a vidéki Európáért” c. dokumentumát, melynek alapján a rurális Európát érő főbb hatásokat az alábbiak szerint foglalhatjuk össze (Márczis 1999, 6-8):

- a félreeső területeken folytatódik az elnéptelenedés, a gazdálkodás hanyatlik, a szolgáltatásokkal való ellátottság csökken;

- a városok környékén a lakosság rohamosan nő, az ipari tevékenység egyre nagyobb területeket hódít meg, a vidéki népesség nem tud alkalmazkodni a hirtelen változásokhoz;
- a mezőgazdaság modernizációja megváltoztatta a táji és környezeti feltételeket, környezetszennyezéshez és a termőföld elhasználódásához vezetett;
- számos területről eltűnt a társadalmi és kulturális vitalitás, gyors ütemben zajlik a kulturális örökség romlása, főként az üdülés és turizmus mértéktelen vagy rosszul értelmezett fejlesztése miatt;
- általános tendencia a kereskedelmi hálózatok, az ipari tevékenységek és a közigazgatás központosítása valamint a kultúra szabványosítása, mely nagymértékben csökkenti a vidéki Európa kultúrájában meglévő kulturális diverzitást és a vidéki emberek képességét saját sorsuk irányítására.

A dokumentum a vidéki gazdaság újjáélesztésénél és megerősítésénél a helyi erőforrások, a kultúra és a helyi tudás bevonását, alkalmazását javasolja. A mezőgazdaság esetében megtalálható az a törekvés, amely megőrizni kívánja a gazdálkodást Európa egész területén. A gazdálkodást több szempontból is fontosnak tartják, egyrészt a vidéki területek gazdálkodói részt tudnak venni a minőségi élelmiszerek előállításában, lehetőségük van a termékek hozzáadott értékének növelésére, és ők az európai örökség fenntartói, őrei is. Nyilvánvaló azonban, hogy különösen a kisebb gazdasággal rendelkezők nem tudnak megélni pusztán mezőgazdasági tevékenységekből, nekik többféle jövedelemforrásról kell gondoskodniuk, több lábon álló gazdaságot kell létrehozniuk.

Ugyancsak 1994-ből származik az Európa Tanács által kiadott Vidéki térségek európai chartája is. A charta a következőkben határozza meg a vidék funkcióit (*Popp-Switzerland* 1994):

- gazdasági funkciók,
- ökológiai funkciók,
- társadalmi–kulturális funkciók.

A charta olyan sokfunkciós mezőgazdaságot képzel el, ahol a mezőgazdaság nem csak a termelésben játszik szerepet. Fontos feladata, hogy a tájképet és a hagyományos kultúrát megőrizze a turizmus számára is, de a vidéki értékek, kulturális javak és közösségek fenntartásában valamint a szociális feladatok ellátásában is jelentősége van.

A Corki Nyilatkozat 1996-ban már a Közös Agrárpolitika reformjához kapcsolódóan jött létre (*Dorogi–Miskó* 1999, 62–63). A nyilatkozat a vidékfejlesztéssel kapcsolatban hangsúlyozza a fenntarthatóság, a diverzifikáció, az addíció, a partnerség, a programozás és a monitoring fontosságát. Kiemeli, hogy a fejlesztések során védeni kell a vidéki tájak szépségét és minőségét, és tekintettel kell lenni azok sokszínűségére.

Hiba lenne azonban, ha azt gondolnánk, hogy ezeket az elképzeléseket, hangsúlyeltolódásokat kizárólag a vidék és a vidéken élő emberek érdekében hoznák létre az Unióban. A különböző dokumentumok elemzése után *Szakál* (1998) úgy látja, hogy a vidékfejlesztéssel kapcsolatos problémák nem azért kerültek előtérbe, mert a

mezőgazdaság gazdasági-társadalmi szerepe megnőtt volna, hanem azért, mert a vidékkel kapcsolatos problémák olyan mértékűvé váltak, hogy az a vállalkozói, pénzügyi körök ill. a városi lakosság érdekeit is veszélyezteti. A vidékfejlesztés továbbra is a fejlett városi-ipari körzetek és a vidék alá- és fölérendeltségi viszonyaiban jelenik meg, azaz a vidékfejlesztés társadalmi alku kérdése.

Ugyancsak az idézett szerző állapítja meg, hogy a vidékfejlesztés előtérbe kerülésének van egy másik – talán fontosabb – oka, mégpedig a mezőgazdasági politikák reformjának szükségessége. A CAP radikális reformjának a bevezetése alapvető társadalmi és politikai megrázkódtatások és az Unió belüli feszültségek kieleveződése nélkül csak úgy oldható meg, ha egyidejűleg intenzív vidékfejlesztési intézkedések történnek.

A várható reformok kiterjednek magának a Közös Agrárpolitika elnevezésének a megváltoztatására is. A Közös Agrárpolitika (CAP) helyett a szakértői anyagok javasolják a Közös Agrár- és Vidékfejlesztési Politika (CARPE) elnevezést. A CARPE elemei:

- piac-stabilizáció,
- az átmenethez szükséges átalakulás támogatása,
- a környezeti és tájgazdálkodási kifizetések,
- és vidékfejlesztési kezdeményezések.

Az elképzelések szerint a kompenzációs és piaci támogatások teljesen megszűnénének és helyüket javarészt a vidékfejlesztéssel, környezet- és tájgazdálkodással kapcsolatos kifizetések veszik át.

A SAPARD Program

Az agrárstruktúra- és vidékfejlesztési terv

A SAPARD program végrehajtásához szükséges egy hétéves agrárstruktúra- és vidékfejlesztési terv létrehozása is. A tervnek tartalmaznia kell:

- a jelenlegi helyzet leírását,
- a javasolt stratégia célkitűzéseit,
- a várható gazdasági, környezeti és társadalmi hatásokat,
- részletes pénzügyi tervet,
- a végrehajtáshoz szükséges akciótervet,
- a program kivitelezéséhez szükséges intézményrendszer meghatározását.

Az országos terv elkészítése előtt a megyék és a régiók elkészítették saját stratégiai programjukat. A megyei programok készítésénél figyelembe vették a kistérségi elképzeléseket, felhasználták a KSH kistérségi adatbázisokat. A tervet 1999 decemberében eljuttatták Brüsszelbe, ahol azt formailag elfogadták, ellentétben pl. Szlovákia és Románia vidékfejlesztési tervével. A magyar tervben is találtak egy, az intézményrendszerrel kapcsolatos kifogást. Ezt a hibát orvosolták ez év tavaszán, így remélhető, hogy hat hónapon belül elfogadják a tervet.

A pénzügyi végrehajtás

A SAPARD program pénzügyi forrása az Európai Mezőgazdasági Orientációs és Garancia Alap Garancia része lesz. Magyarország évente 38 millió eurót kap erre a programra. A Brüsszelből érkező pénzeket a magyar kormány kiegészíti újabb 25%-kal. Érdekes módon a pénznek ezt a részét el kell utalni Brüsszelbe, és csak onnan visszakérülve lehet majd felhasználni. Az egyes tárcák is ajánlottak már fel pénzeket vidékfejlesztési célokra annak érdekében, hogy ezek felhasználását a SAPARD rendszeren belül ellenőrizhessék.

Az egyes projektek Uniós támogatása a projektek céljai szerint különbözik:

- profitorientált vállalkozásoknál rendelkezni kell 50%-os önerővel,
- nem profitorientált vállalkozásoknál 25% az önerő nagysága,
- a lakosság tájékoztatása és egyes képzések esetén a közpénzek felhasználása elérheti a 100%-ot is.

A SAPARD-pénzek elosztásáról megoszlanak a vélemények. Az „agrár-lobby” természetesen amellet érvel, hogy a pénzeket az agrárium fejlesztésére kellene fordítani, különös tekintettel arra, hogy Magyarország jelenleg még azokat a kvótákat sem tudná kitölteni, amelyeket az EU engedélyezne. A vidékfejlesztés elkötelezettjei szerint a hangsúly az átalakításon és a vidékfejlesztésen van. Az évente felosztható 38 millió euró átfogó fejlesztésekre nem elegendő. Arra viszont igen, hogy finanszírozzon egy olyan tanulási folyamatot, melynek révén a vidéken élők érteni fogják az Európai Unió pénzelosztási és pályázati rendszerét.

A program menetrendje

Már az EU madridi csúcstalálkozóján felmerült a közép-európai országok csatlakozási programjának a támogatása. Az Európai Tanács 1998 júniusában fogadta el az ún. SAPARD rendeletet. A SAPARD a csatlakozás felgyorsítása érdekében forrásokat biztosít a felkészüléshez. A programban való részvételnek kettős szerepe van, egyrészt az, hogy a csatlakozni kívánó ország értse az Unióban szokásos eljárásokat, másrészt az, hogy az agrárszerkezet-átalakítás és vidékfejlesztés területén lévő hátrányokat csökkentsük.

A program jelentőségét aláhúzza, hogy ez az első olyan program Magyarországon, amelyet az EU általános programozási szabályai szerint hajtanak végre, tehát olyan módszertan szerint, amely a csatlakozás után is érvényes marad.

A program keretében támogatható intézkedések széles körűek. Az intézkedések egyaránt felölelik a közvetlen gazdasági célú és hatású, a társadalmi és humán vonatkozású valamint a környezet minőségét befolyásolni kívánó intézkedéseket. Főként olyan tevékenységekre irányulnak, amelyek nem közvetlenül a mezőgazdasági termelést, hanem a magasabb feldolgozottsági szintű termékek előállítását, a környezetvédelmi szabályok betartását, a termelők szövetkezését, alternatív gazdálkodási formák kialakítását, a környezet és a táj fenntartását, a vidék tárgyi és szel-

lemi értékeinek őrzését segítik elő. A program lényegében azt mondja, bármilyen tevékenységet folytathatunk, csak ne termeljünk.

A SAPARD programban való részvételre a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium pályázatot írt ki. A pályázatok kitöltésére rövid idő állt rendelkezésre, az adatlapok 1999. március 1-jétől voltak elérhetőek, beadásuk határideje április 30-án lejárt. Az adatlapok kitöltése jelentette a program első szakaszát. A pályázatok elbírálását egy tárcaközi operatív bizottság végezte. Tagjai voltak a regionális fejlesztési tanács tagjai, ágazati szakemberek, a Vidék Parlamentjének képviselői és vidékfejlesztéssel foglalkozó szakértők.

1. TÁBLÁZAT

*A SAPARD vidékfejlesztési programkészítés menetrendje
(The Schedule of the SAPARD Rural Development Programme Elaborating)*

1. forduló	A pályázati adatlapok kitöltése
	pályázatok értékelése
	A, B, C kategóriákba történő besorolás
2. forduló	Stratégiai program készítése
	helyzetfeltárás
	monitoring
	tényleges stratégiai program
	monitoring
3. forduló	Operatív program elkészítése
	projektek kialakítása
	monitoring

Forrás: Saját szerkesztés.

Kezetben a pályázati anyagot elkészítők közül csak 30–40 kistérséget akartak kiválasztani, amelyek mintatárségek lettek volna. Később a bizottság úgy döntött, hogy csökkenti az egy-egy kistérségre fordítható pénzeket, és minden, elfogadható pályázattal rendelkező kistérséget támogatni fog valamilyen szinten. A legjobb pályázatot benyújtók lettek az „A” térségek, majd az értékelés alapján ezeket követték a „B” és „C” térségek (2. táblázat).

2. TÁBLÁZAT

*A kistérségek kategóriánkénti megoszlása a SAPARD program első fordulója után
(Small Regions by Categories after the First Round of the SAPARD Programme)*

Régió	A kategória	B kategória	C kategória	Összesen
Közép-Dunántúl	8	6	4	18
Dél-Dunántúl	10	10	13	33
Nyugat-Dunántúl	12	11	11	34
Észak-Alföld	9	11	13	33
Dél-Alföld	11	7	5	23
Közép-Magyarország	6	5	3	14
Észak-Magyarország	13	15	9	37
<i>Összesen</i>	<i>69</i>	<i>65</i>	<i>58</i>	<i>192</i>

Forrás: Az Operatív Tárcaközi Bizottság jegyzőkönyve 1999. május 11–12.

Jelenleg (2000. május) az „A” kistérségek már elkészítették a stratégiai programjaikat, a „B”-sek most kapták meg a stratégiai programkészítés, a „C”-sek pedig a helyzetfeltárás útmutatóját.

A SAPARD kistérségek szerveződése³

A SAPARD kistérségek szerveződése – amint az előzőekben leírtakból is kivehető – az FVM pályázati felhívásának kihirdetése után elkezdődött. A pályázatot egy vagy több önkormányzati társulás által megbízott önkormányzat, vagy a társulások által felhatalmazott, a képviselt területen bejegyzett és működő nonprofit, jogi személyiségű szervezet adhatta be. A pályázati kiírás már befolyásolta a kistérségek kialakítását, ugyanis megszabta, hogy a pályázatban levő településeknek összefüggő területet kell alkotniuk, egy térségből csak egy pályázat adható be, és egy település csak egy pályázatban szerepelhet. Tehát a kiírásban megjelent a térfedés teljességére való törekvés.

A 192 pályázó kistérség közül 69-en kaptak „A”, 65-en „B” és 58-an „C” minősítést (2. táblázat). Az első forduló bírálati szempontjai a következők voltak:

- a formai követelmények betartása,
- a térség adottságainak, fejlesztési lehetőségeinek jellemzése,
- a térségi együttműködés korábbi eredményei, tapasztalatai,
- felkészültség a program elkészítésére.

3. TÁBLÁZAT

A települések SAPARD minősítése régióként (SAPARD Classification of the Settlements by Regions)

	A	B	C	D	0	Összesen
Közép-Magyarország	82	57	12	25	12	188
Közép-Dunántúl	164	101	47	2	91	405
Nyugat-Dunántúl	206	210	114	48	69	647
Dél-Dunántúl	232	218	141	13	48	652
Észak-Magyarország	222	238	80		60	600
Észak-Alföld	135	129	118		7	389
Dél-Alföld	154	63	34		1	252
<i>Összesen</i>	<i>1195</i>	<i>1016</i>	<i>546</i>	<i>88</i>	<i>288</i>	<i>3133</i>
<i>s z á z a l é k</i>						
Közép-Magyarország	44	30	6	13	6	100
Közép-Dunántúl	40	25	12	0	22	100
Nyugat-Dunántúl	32	32	18	7	11	100
Dél-Dunántúl	36	33	22	2	7	100
Észak-Magyarország	37	40	13	0	10	100
Észak-Alföld	35	33	30	0	2	100
Dél-Alföld	61	25	13	0	0	100
<i>Összesen</i>	<i>38</i>	<i>32</i>	<i>17</i>	<i>3</i>	<i>9</i>	<i>100</i>

Forrás: FVM Vidékfejlesztési Főosztály Adatbázisa 2000. március.

Gyakorlatilag az egyik legfontosabb bírálati szempont az volt, hogy a térségek milyen kistérségi, vidékfejlesztési múlttal rendelkeztek. Előny volt a vidéki jelleg és lehetséges volt a megye- vagy régióhatárok átlépése is. Sok olyan polgármester volt, aki először több társulásba is belépett. A program előrehaladása során őket felkérték, hogy tegyék le voksukat egyetlen térség mellett.

A SAPARD program a települések bevonása és a lefedettség tekintetében máris sikeresnek mondható, ugyanis az ország településeinek döntő többségét sikerült bevonni a programba. A régiókon belül a dél-alföldi települések kaptak legnagyobb arányban „A” minősítést, Észak-Magyarországon a legmagasabb a „B” kategóriások, Észak-Alföldön pedig a „C” kategóriás települések aránya.

Vannak olyan települések, amelyek nincsenek benne a kistérségekben, ezek a „fehér foltok”. Az FVM felhívta őket, hogy vagy csatlakozzanak már meglévő kistérségekhez, vagy – ha többen vannak – alakítsanak maguk egy kistérséget. Ez akkor is fontos, ha már nem jutnak semmilyen SAPARD forráshoz. Ha elkészítik a helyzetfeltárást és a programokat, akkor a további programokban eredményesen vehetnek részt. A SAPARD programból kimaradó, újonnan megalakuló térségeket a minisztérium „D”-seknek nevezi.

4. TÁBLÁZAT

*A kistérségek SAPARD minősítése régióként
(SAPARD Classification of the Small Regions by Regions)*

	A	B	C	D	0	Összesen
Közép-Magyarország	6	5	1	4		16
Közép-Dunántúl	8	6	4		2	20
Nyugat-Dunántúl	10	11	10	4	2	37
Dél-Dunántúl	11	10	9	1	1	32
Észak-Magyarország	14	13	6		1	34
Észak-Alföld	9	10	9			28
Dél-Alföld	11	7	5			23
<i>Összesen</i>	<i>69</i>	<i>62</i>	<i>44</i>	<i>9</i>	<i>6</i>	<i>190</i>
<i>s z á z a l é k</i>						
Közép-Magyarország	38	31	6	25	0	100
Közép-Dunántúl	40	30	20	0	10	100
Nyugat-Dunántúl	27	30	27	11	5	100
Dél-Dunántúl	34	31	28	3	3	100
Észak-Magyarország	41	38	18	0	3	100
Észak-Alföld	32	36	32	0	0	100
Dél-Alföld	48	30	22	0	0	100
<i>Összesen</i>	<i>36</i>	<i>33</i>	<i>23</i>	<i>5</i>	<i>3</i>	<i>100</i>

Forrás: FVM Vidékfejlesztési Főosztály Adatbázisa 2000. március.

A létrejött kistérségek ritkán követték a KSH által lehatárolt statisztikai kistérségek határait. A nagyvárosokat eleve kihagyták a térségekből, hiszen akkor a térség

rögtön elveszítette volna vidéki jellegét. A szerveződéseknek legfontosabb szerepe a települések hagyományos kapcsolatainak volt. Azok a települések alakítottak önkormányzati társulást, amelyek eddig is kapcsolatban álltak egymással. Nagyon fontos kritérium volt, hogy a polgármesterek jó kapcsolatban, de legalább beszélő viszonyban legyenek egymással. Nyilvánvaló, hogy egy-egy polgármester rossz viszonya adott esetben egy-egy kistérség létrejöttét is befolyásolta. A kistérségek kisebb része követte a volt járásokat, mások a kulturális vagy földrajzi homogenitás alapján szerveződtek. (Ez különösen a „B”-sekre volt jellemző.) A pályázatok elbírálásánál nem kerültek hátrányba azok sem, akik nem valamilyen homogenitás alapján szerveződtek. A legtöbb „A” minősítésű kistérség Észak-Magyarországon található. A régiókon belül vizsgálva a dél-alföldi kistérségek kaptak legnagyobb arányban „A” minősítést.

Összefoglalás

A hazánkban elindított SAPARD pályázati rendszer és programozás illeszkedik azokhoz az uniós kezdeményezésekhez, amelyek bizonyos érdekek mentén nagyobb jelentőséget tulajdonítanak a vidéknek, és fontosnak tartják a mezőgazdasági politika átalakítását. Magyarországon egyszerűen kell alkalmazkodnunk az EU adminisztratív előírásaihoz, valamint a fejlesztéseknél megőriznünk sajátos – gyakran a gazdálkodáshoz kapcsolódó – értékeinket.

A SAPARD program kapcsán kiderült, hogy a vidéki közösségek – ha nem is felkészülten, de határozottan – reagáltak az előcsatlakozási programban való részvételre történő felhívásra. Kiderült azonban, hogy azok a kistérségek kerültek előnybe, jutottak hamarabb és több forráshoz, amelyek nem a SAPARD program kapcsán kezdték a felkészülést. Ezt mutatják az adatok is, mivel a legjobb minősítést kapott kistérségek a fejletlenebb régiókból kerültek ki. A további elemzések feladata lesz, hogy az adatbázisok segítségével részletesebb képet kaphassunk a kistérségek regionális, megyei és földrajzi tagoltságáról, és eldönthessük, hogy le lehet-e venni az idézőjeleket a tanulmány címében is szereplő „SAPARD kistérségről”.

Jegyzetek

- ¹ Special Accession Programme for Agriculture and Rural Development – Speciális Csatlakozási Program a Mezőgazdaság és a Vidékfejlesztés Számára.
- ² European Council for Villages and Small Towns.
- ³ Ebben a részben a 2000 májusában Obádovics Csillával készült interjúra támaszkodtunk.

Irodalom

- Buckwell, A. (1998) *Towards a Common Agricultural and Rural Policy for Europe*. (Report of an Expert Group) EU Commission, DG VI.
- Dorgai L.– Miskó K. (1999) Az Európai Unió új vidékfejlesztési politikája. – *A Falu*. Ősz. 61–70. o.
- Jávor K. (1999a) Az Európai Unió vidékfejlesztési politikája. *A SAPARD előcsatlakozási programra felkészítő képzés tananyaga kistérségek számára*. – Kulcsár L. (szerk.), Budapest, Scolar Kiadó.

- Jávor K. (1999b) Számvetés a SAPARD-ról és a viselt dolgainkról. – *A Falu*. Ősz. 37–47. o.
- Kulcsár L. (1999) Falvaink fejlesztési stratégiái az EU csatlakozás tükrében. *A falu- és vidékfejlesztés stratégiai kérdései*. – Kovács F.–Kovács J. (szerk.), Budapest, MTA.
- Madarász I. (2000) *Hogyan készítsünk vidékfejlesztési programot?* Budapest, Agroinform Kiadóház.
- Márczis M. (1999) Az ECOVAST stratégiája a vidéki Európáért. – *A Falu*. Tavasz. 5–15. o.
- Obádovics Cs. (1999) A kistérségi elemzésekhez használható magyar és EU adatbázisok jellemzői és hozzájárulása. *A SAPARD előcsatlakozási programra felkészítő képzés tananyaga kistérségek számára*. – Kulcsár L. (szerk.), Budapest, Scolar Kiadó.
- Papócsi L. (1999) A magyar agrártudomány és a vidékfejlesztés. *A falu- és vidékfejlesztés stratégiai kérdései*. – Kovács F.–Kovács J. (szerk.), Budapest, MTA. 17. o.
- Popp-Switzerland (1994) *Committee on Agriculture and Rural Development: European Rural Charter*. Council of Europe.
- Szakál F. (1998) *A hazai vidékfejlesztés rendszerének EU-konform kialakítási lehetőségei I.: A vidékfejlesztés szervezési és ökonomiai problémái, a mezőgazdasági és a vidékfejlesztési politikák összefüggései*. Gödöllő, GATE Környezet- és Tájgazdálkodási Intézet.

THE SAPARD SMALL REGIONS

TIBOR FARKAS

In the 10 years history of Hungarian rural development the SAPARD rural development programme is the first programme, which is already carried out in accordance with the programming rules of the European Union.

In connection with this programme it appeared that rural communities – though not prepared, but definitely – reacted to the warning for participation in the pre-accession programme. However those small regions enjoyed the advantage of the program and received the financial sources the quickest and had started their preparation not in the frame of the SAPARD programme.

The present study likes to show the impact of the change in the rural policy of the European Union to the formation of the SAPARD programmes. It tries to answer the question: what kind of new small regional organisations were created by this programme? And finally it presents the new SAPARD small regions with some characteristic data.